

Wymagania edukacyjne

NOWE Oblicza geografii

Zakres rozszerzony

Część 3

Klasa 3d

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	na ocenę dostateczną	na ocenę dobrą	na ocenę bardzo dobrą	na ocenę celującą
2	3	4	5	6
I. Zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Polski				
Uczeń: • podaje powierzchnię Polski oraz długość jej granic lądowych i morskich • wymienia państwa graniczące z Polską i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wyłączna strefa ekonomiczna, wody terytorialne, morskie wody wewnętrzne</i> • wskazuje na mapie geometryczny środek Polski • wyjaśnia znaczenie terminu <i>region fizycznogeograficzny</i> • wymienia na podstawie mapy geologicznej trzy wielkie struktury geologiczne, w których granicach leży terytorium Polski • przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy • przedstawia podział surowców mineralnych ze względu na zastosowanie • podaje nazwy i wysokości kulminacji w poszczególnych pasach rzeźby terenu • wymienia pasy rzeźby terenu w Polsce i wskazuje ich zasięg na mapie • wymienia formy polodowcowe występujące na obszarze Polski • wymienia klimatyczne pory roku • wymienia czynniki wpływające na klimat Polski • podaje średnie wartości temperatury powietrza, średnie roczne sumy opadów atmosferycznych i długość okresu wegetacyjnego oraz określa częstość kierunków wiatru i liczbę dni z silnym wiatrem w Polsce na podstawie map tematycznych • wyjaśnia, czym jest bilans wodny	Uczeń: • wymienia na podstawie mapy najdalej wysunięte punkty w Polsce oraz podaje ich współrzędne geograficzne • opisuje przebieg granic Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej • podaje nazwy megaregionów i prowincji Polski i wskazuje je na mapie • wymienia jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • podaje przykłady najważniejszych wydarzeń geologicznych w poszczególnych erach i okresach • wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych surowców mineralnych Polski • podaje cechy ukształtowania powierzchni Polski • odczytuje informacje z krzywej hipsograficznej Polski • omawia zasięgi złodowceń na obszarze Polski na podstawie mapy • omawia cechy klimatu Polski na podstawie map klimatycznych i klimatogramów • wyjaśnia różnice między astronomicznymi, kalendarzowymi i klimatycznymi porami roku • wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce • przedstawia zróżnicowanie gęstości sieci rzecznej w Polsce na podstawie map tematycznych • opisuje rozmieszczenie jezior w Polsce • porównuje powierzchnię i głębokość głównych jezior Polski na podstawie danych statystycznych • przedstawia cechy Morza Bałtyckiego na podstawie mapy tematycznej • omawia zróżnicowanie zasolenia i temperatury	Uczeń: • przedstawia charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski • podaje nazwy podprowincji Polski i wskazuje je na mapie • opisuje jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • omawia najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej Polski na podstawie tabeli stratygraficznej • omawia znaczenie gospodarcze głównych surowców mineralnych Polski (węgla kamiennego, węgla brunatnego, rud miedzi i soli kamiennej) • wymienia czynniki wpływające na ukształtowanie powierzchni Polski • omawia rozmieszczenie form polodowcowych na obszarze Polski na podstawie mapy • podaje różnice między krajobrazem młodogłacialnym a krajobrazem starogłacialnym • przedstawia wpływ mas powietrza na pogodę w Polsce • omawia zróżnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów atmosferycznych, okresu wegetacyjnego i wiatrów w Polsce • charakteryzuje zasoby wodne Polski • analizuje bilans wodny Polski w roku hydrologicznym • opisuje przyczyny niedoborów wody w Polsce • podaje przyczyny powstawania powodzi	Uczeń: • ocenia konsekwencje położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski • przedstawia charakterystyczne cechy makroregionu, w którym mieszka • przedstawia przebieg strefy T-T na obszarze Polski na podstawie mapy geologicznej • omawia znaczenie gospodarcze surowców mineralnych Polski • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia surowców mineralnych w Polsce • charakteryzuje pasy rzeźby terenu • wyjaśnia, czym jest klimat peryglacialny • wykazuje wpływ poszczególnych czynników klimatycznych na klimat Polski • przedstawia przyczyny i skutki niedoboru wody w wybranych regionach Polski • wymienia rodzaje powodzi występujących w Polsce • podaje przyczyny zróżnicowania gęstości sieci rzecznej w Polsce • omawia znaczenie jezior w Polsce • omawia funkcje sztucznych zbiorników w Polsce • charakteryzuje linię brzegową i typy wybrzeży Morza Bałtyckiego	Uczeń: • analizuje zmiany terytorium oraz granic państwa polskiego na przestrzeni dziejów • przedstawia kryteria regionalizacji fizycznogeograficznej • przedstawia budowę geologiczną Polski na tle struktur geologicznych Europy • uzasadnia stwierdzenia, że Polska odznacza się skomplikowaną budową geologiczną • wyjaśnia uwarunkowania tworzenia się i występowania złóż surowców mineralnych • omawia występowanie głównych surowców mineralnych w regionie, w którym mieszka, i wyjaśnia, jak powstały ich złoża • identyfikuje związki między budową geologiczną Polski a głównymi cechami ukształtowania powierzchni • porównuje ukształtowanie powierzchni Polski z ukształtowaniem innych europejskich krajów • omawia procesy, które zachodziły na obszarach występowania klimatu peryglacialnego i wyjaśnia ich wpływ na obecne ukształtowanie powierzchni Polski • analizuje zróżnicowanie klimatyczne Polski • przedstawia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu wegetacyjnego w różnych regionach Polski • analizuje zasoby wodne w regionie, w którym mieszka, na podstawie różnych źródeł informacji

- wymienia główne cechy sieci rzecznej w Polsce na podstawie mapy - wskazuje na mapie zlewiska i dorzecza głównych rzek Polski - wyjaśnia znaczenie terminu <i>jeziorność</i> - wymienia najmniejsze i największe jeziora w Polsce i wskazuje je na mapie - wymienia największe sztuczne zbiorniki w Polsce i wskazuje je na mapie - opisuje położenie Morza Bałtyckiego - podaje nazwy państw położonych nad Morzem Bałtyckim - wymienia wyspy Morza Bałtyckiego i podaje ich przynależność państwową - wymienia typy wybrzeży Morza Bałtyckiego - odczytuje z mapy średnie wartości zasolenia oraz temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku	powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku opisuje florę i faunę Bałtyku	w Polsce - charakteryzuje główne typy genetyczne jezior Polski na wybranych przykładach - przedstawia typy sztucznych zbiorników wodnych i podaje ich przykłady - omawia genezę Morza Bałtyckiego na podstawie map tematycznych - omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego na podstawie mapy - podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód Morza Bałtyckiego na podstawie mapy	omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego	- wykazuje na przykładach zależność sieci rzecznej od budowy geologicznej i rzeźby terenu - podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia jezior w Polsce - wyjaśnia przyczyny dużej koncentracji sztucznych zbiorników w południowej części Polski - przedstawia i ocenia stan środowiska przyrodniczego wód Bałtyku - proponuje działania ograniczające ilość zanieczyszczeń przedostających się do Bałtyku
II. Związki między elementami środowiska przyrodniczego				
Uczeń: - opisuje położenie i obszar Tatr - wskazuje na mapie przebieg granicy między Tatrami Wysokimi a Tatrami Zachodnimi - wymienia piętra klimatyczno-roślinne w Tatrach - wymienia góry średnie i góry niskie w Polsce - opisuje położenie gór średnich i niskich - wyjaśnia znaczenie terminu <i>flisz karpacki</i> - wymienia główne rzeki Sudetów na podstawie mapy - omawia położenie Gór Świętokrzyskich - wyjaśnia znaczenie terminu <i>gołoborza</i> - opisuje położenie i obszar pasa wyżyn - wyróżnia główne jednostki w pasie wyżyn i wskazuje je na mapie - opisuje położenie i obszar nizin - wymienia główne rzeki i sztuczne zbiorniki wodne pasa nizin - wymienia nazwy parków narodowych pasa nizin - wskazuje na mapie duże aglomeracje w pasie nizin - opisuje położenie i obszar pasa pojezierzy - wymienia regiony wchodzące w skład pojezierzy - wymienia największe kompleksy leśne pojezierzy i podaje nazwy krain, na których obszarze się one znajdują - wymienia największe jeziora pasa pojezierzy ii wskazuje je na mapie - opisuje położenie, obszar i granice pasa	Uczeń: - wymienia czynniki wpływające na krajobraz Tatr - przedstawia podział Tatr - wymienia formy rzeźby wysokogórskiej - charakteryzuje wody powierzchniowe Tatr - opisuje świat zwierząt w Tatrach - opisuje florę i faunę Bieszczad - wymienia pasma górskie Sudetów - opisuje klimat i roślinność Sudetów - omawia warunki klimatyczne występujące w Górach Świętokrzyskich - opisuje rzeźbę krasową na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie infografiki - wymienia główne surowce mineralne występujące na wyżynach - podaje cechy krajobrazu starogłacialnego - charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie nizin - omawia warunki klimatyczne występujące w pasie nizin - wymienia najważniejsze elementy środowiska przyrodniczego parków narodowych pasa nizin - podaje cechy krajobrazu młodogłacialnego na obszarze pojezierzy - opisuje warunki klimatyczne występujące na pojezierzach - opisuje cechy krajobrazu pasa pobrzeży - wymienia czynniki rzeźbotwórcze wpływające na rzeźbę poszczególnych regionów pasa pobrzeży - charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie	Uczeń: - wymienia formy polodowcowe i formy krasowe występujące w Tatrach - wymienia cechy klimatu Tatr - charakteryzuje działalność gospodarczą w Tatrach - opisuje korzyści i zagrożenia związane z rozwojem turystyki w Tatrach - omawia piętrowość roślinną w Bieszczadach - omawia cechy środowiska przyrodniczego Sudetów - wymienia skały dominujące w budowie geologicznej poszczególnych pasm sudeckich - charakteryzuje poszczególne pasma Sudetów - charakteryzuje krajobraz gór niskich - omawia cechy środowiska przyrodniczego Gór Świętokrzyskich - charakteryzuje cechy środowiska przyrodniczego pasa wyżyn - opisuje zlodowacenia na obszarze pasa nizin - przedstawia rzeźbę pasa nizin - charakteryzuje gleby równin starogłacialnych na podstawie profili glebowych - omawia zlodowacenia na obszarze pojezierzy - omawia wpływ lądolodu na rzeźbę pojezierzy - charakteryzuje użytkowanie terenu na pojezierzach - przedstawia czynniki wpływające na rzeźbę pasa pobrzeży - charakteryzuje środowisko przyrodnicze poszczególnych regionów pasa pobrzeży - charakteryzuje typy wybrzeży Morza	Uczeń: - omawia budowę geologiczną Tatr na podstawie schematu - omawia wpływ procesów zewnętrznych na rzeźbę Tatr - porównuje środowisko przyrodnicze Tatr Wysokich ze środowiskiem przyrodniczym Tatr Zachodnich - omawia budowę geologiczną Sudetów jako przykładu gór zrębowych - omawia budowę geologiczną Gór Świętokrzyskich - charakteryzuje dzieje geologiczne pasa wyżyn - opisuje zróżnicowanie środowiska przyrodniczego pasa wyżyn - przedstawia warunki powstawania węgla kamiennego - wyjaśnia wpływ lądolodu na środowisko nizin - omawia proces powstawania pradolin i ich przebieg na obszarze pasa nizin na podstawie mapy - wyjaśnia genezę pól wydmywanych występujących w pasie nizin - porównuje warunki klimatyczne Niziny Śląskiej z warunkami klimatycznymi Niziny Północnopodlaskiej - omawia wpływ budowy geologicznej na występowanie surowców mineralnych i wód głębinowych w pasie nizin	Uczeń: - omawia rozmieszczenie lodowców w Tatrach w plejstocenie na podstawie dostępnych źródeł informacji - przedstawia czynniki decydujące o zmianach szaty roślinnej wraz ze wzrostem wysokości nad poziomem morza - porównuje granice pięter klimatyczno-roślinnych w Sudetach i Tatrach - przedstawia różnice między cechami środowiska przyrodniczego Sudetów, Gór Świętokrzyskich i Bieszczad - opisuje wpływ skał węglanowych i lessowych na inne elementy środowiska przyrodniczego - opisuje czynniki przyrodnicze, które wpłynęły na gospodarowanie w pasie wyżyn - wyjaśnia związek między budową geologiczną nizin a zagospodarowaniem tego obszaru - przedstawia zależność między budową geologiczną pojezierzy a ich zagospodarowaniem - porównuje krajobraz młodogłacialny z krajobrazem starogłacialnym (uwzględnia między innymi wysokości bezwzględne, formy terenu i wody powierzchniowe) - omawia podobieństwa i różnice między środowiskiem przyrodniczym pojezierzy a środowiskiem przyrodniczym pobrzeży

pobrzeży - wyróżnia krainy wchodzące w skład pasa pobrzeży - wymienia nadmorskie miejscowości i podaje ich funkcje	pobrzeży	Bałtyckiego - omawia wpływ Morza Bałtyckiego na klimat pobrzeży - opisuje działalność gospodarczą w pasie pobrzeży	- omawia wpływ budowy geologicznej pojezierzy na gleby i roślinność - omawia zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego w pasie pojezierzy - opisuje etapy powstawania delty Wisły na obszarze Żuław Wiślanych - omawia procesy powstawania mierzei i klifu na podstawie schematu - charakteryzuje środowisko przyrodnicze Żuław Wiślanych	
III. Krajobrazy Polski				
Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz</i> - wymienia czynniki kształtujące wybrane typy krajobrazów - wymienia cechy krajobrazu przyrodniczego - podaje przykłady krajobrazu przyrodniczego - wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz kulturowy</i> - podaje przykłady krajobrazu kulturowego - wymienia cechy krajobrazu mozaikowego	Uczeń: - wymienia elementy krajobrazu - wymienia typy krajobrazów przyrodniczych i podaje ich przykłady - opisuje krajobraz leśny zbliżony do pierwotnego na przykładzie Puszczy Białowieskiej - wymienia cechy krajobrazu górskiego ponad granicą lasu, torfowisk wysokich i muraw na przykładzie Karkonoszy - podaje główne cechy krajobrazu turni na przykładzie Tatr - podaje cechy krajobrazu kulturowego - podaje cechy krajobrazu wiejskiego na przykładzie Roztocza - podaje cechy krajobrazu małopolskiego na przykładzie Tykocina - wymienia elementy krajobrazu komunikacyjnego na podstawie fotografii	Uczeń: - przedstawia podział krajobrazów ze względu na stopień przekształcenia środowiska - porównuje krajobraz przyrodniczy z krajobrazem kulturowym - charakteryzuje krajobrazy przyrodniczo-kulturowe - charakteryzuje krajobrazy jeziorne i bagienno-łęgowe i podaje obszary ich występowania - opisuje cechy krajobrazu podmiejskiego i rezydencjalnego na przykładzie podwarszawskich miejscowości - opisuje cechy krajobrazu przemysłowego na wybranym przykładzie	Uczeń: - charakteryzuje krajobrazy wyróżnione ze względu na rzeźbę terenu - charakteryzuje czynniki zagrażające krajobrazom - przedstawia główne cechy wybranych krajobrazów przyrodniczych - wymienia czynniki wpływające na zachowanie krajobrazów zbliżonych do pierwotnych - charakteryzuje krajobraz kulturowy wielkich miast Polski na przykładzie Warszawy - charakteryzuje krajobraz górniczy na przykładzie kopalni w Bełchatowie	Uczeń: - omawia rolę krajobrazu w życiu człowieka - opisuje krajobraz dominujący w regionie, w którym mieszka, oraz ocenia stopień jego przekształcenia w wyniku antropopresji - rozpoznaje na podstawie materiałów źródłowych, np. map, fotografii i obrazów satelitarnych, wybrane krajobrazy przyrodnicze i kulturowe - prezentuje przykłady działań służących zachowaniu walorów krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz zapobieganiu ich degradacji
IV. Ludność i urbanizacja w Polsce				
Uczeń: - podaje aktualną liczbę ludności w Polsce - wymienia województwa w Polsce i wskazuje je na mapie - wyjaśnia znaczenie terminu <i>depopulacja</i> - wymienia obszary w Polsce o dodatnim i ujemnym współczynniku przyrostu naturalnego na podstawie mapy - wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik dzietności</i> - wymienia obszary o najwyższym wskaźniku starości demograficznej - wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik feminizacji</i> - podaje cechy piramidy wieku i płci ludności Polski - podaje wartość wskaźnika gęstości zaludnienia w Polsce - wymienia regiony silnie i słabo zaludnione na podstawie mapy gęstości zaludnienia	Uczeń: - analizuje zmiany liczby ludności w Polsce w danym przedziale czasowym - oblicza wskaźnik dynamiki zmian liczby ludności - przedstawia trójstopniowy podział administracyjny Polski - oblicza współczynnik przyrostu naturalnego na wybranym przykładzie - przedstawia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika starości demograficznej na podstawie mapy - przedstawia regionalne zróżnicowanie współczynnika feminizacji na podstawie mapy - oblicza współczynnik feminizacji - podaje przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Polsce - oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia - podaje przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce - omawia współczynnik salda migracji	Uczeń: - omawia zmiany liczby ludności Polski po II wojnie światowej - omawia skutki depopulacji - analizuje współczynnik przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych latach na podstawie wykresu - omawia współczynnik dzietności w Polsce na podstawie wykresu - podaje przyczyny zmian przyrostu naturalnego w Polsce w ostatnich trzech dekadach - podaje przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa - omawia wpływ czynników przyrodniczych na rozmieszczenie ludności w Polsce na podstawie map tematycznych - omawia zróżnicowanie przestrzenne salda migracji wewnętrznych w Polsce - omawia przyczyny migracji zagranicznych w Polsce w ujęciu historycznym	Uczeń: - analizuje regionalne zróżnicowanie dynamiki zmian liczby ludności na podstawie danych statystycznych - przedstawia zmiany przyrostu naturalnego w Polsce w drugiej połowie XX w. i na początku XXI w. na podstawie wykresu - charakteryzuje zachowania prokreacyjne Polaków i przestrzenne zróżnicowanie tych zachowań - wykazuje związek zachowań prokreacyjnych Polaków z uwarunkowaniami społeczno-kulturowymi - wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski oraz porównuje ją z piramidami wieku i płci ludności innych państw - wykazuje wpływ czynników	Uczeń: - prognozuje wpływ współczesnych przemian demograficznych w Polsce na rozwój społeczno-gospodarczego kraju - analizuje zmiany przyrostu naturalnego i przyrostu rzeczywistego ludności Polski na podstawie dostępnych źródeł informacji - przedstawia działania przeciwdziałające wyludnianiu się niektórych obszarów Polski podejmowane na szczeblu rządowym i samorządowym - przedstawia przyczyny niewielkiego zróżnicowania narodowo-etnicznego ludności Polski - wyjaśnia wpływ starzenia się polskiego społeczeństwa na rynek pracy - opisuje działania państwa na rzecz ograniczania ubóstwa - analizuje wyniki wyborów w regionie, w

- wymienia obszary o dodatnim i ujemnym saldzie migracji wewnętrznych w Polsce - wymienia państwa, w których żyje najliczniejsza Polonia, i wskazuje je na mapie - wyjaśnia znaczenie terminów <i>mniejszość narodowa</i> i <i>mniejszość etniczna</i> - wymienia mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce - wyjaśnia znaczenie terminu <i>region etnograficzny</i> - wymienia regiony etnograficzne na podstawie mapy - wymienia ekonomiczne grupy wiekowe ludności - wyjaśnia znaczenie terminu aktywność ekonomiczna - omawia strukturę ludności Polski według aktywności ekonomicznej na podstawie danych statystycznych - wymienia sektory gospodarki - wyjaśnia znaczenie terminów <i>подаż pracy</i> i <i>popyt na pracę</i> - wymienia wskaźniki dotyczące oceny poziomu życia ludności - wyjaśnia znaczenie terminu <i>ubóstwo</i> - wymienia wskaźniki ubóstwa - wymienia organy władzy publicznej wybierane w demokratycznych wyborach w Polsce - wymienia główne opcje polityczne w Polsce - wymienia województwa o wysokim i o niskim wskaźniku urbanizacji - wymienia miasta według grup wielkościowych na podstawie wykresu - wymienia najludniejsze miasta Polski i wskazuje na mapie - wymienia cechy wiejskiej sieci osadniczej - wymienia wybrane typy genetyczne kształtów wsi	wewnętrznych w Polsce na podstawie mapy - wymienia państwa, do których migrują Polacy w XXI w. - oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego - podaje główne kierunki i wielkość współczesnych emigracji Polaków - przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce na podstawie danych statystycznych - przedstawia zróżnicowanie etnograficzne ludności Polski na podstawie materiałów źródłowych - wymienia mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski - podaje przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia ludności Polski - wymienia czynniki wpływające na poziom życia - wyjaśnia różnice między referendum ogólnokrajowymi a referendum lokalnymi - omawia wskaźnik urbanizacji w Polsce i jego regionalne zróżnicowanie na podstawie danych statystycznych i mapy tematycznej - omawia funkcje polskich miast i podaje ich przykłady - podaje przykłady aglomeracji miejskich - podaje różnice między aglomeracją monocentryczną a aglomeracją policentryczną - wyjaśnia znaczenie terminu <i>inteligentne miasta</i> i podaje przykłady inteligentnych miast - wyjaśnia, na czym polega gettoizacja przestrzeni miejskiej - podaje wady i zalety życia na wsi	- omawia wielkość migracji zagranicznych na pobyt stały w Polsce na podstawie wykresu - przedstawia przestrzenne zróżnicowanie mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce - charakteryzuje wybrane grupy etnograficzne w Polsce - przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce - charakteryzuje mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski - omawia formy zatrudnienia w Polsce - przedstawia rozkład wysokości wynagrodzeń brutto w Polsce na podstawie wykresu i mapy tematycznej - analizuje zróżnicowanie bezrobocia w Polsce na podstawie mapy - omawia zróżnicowanie regionalne wskaźników dotyczących poziomu życia w Polsce na podstawie map tematycznych - porównuje subiektywny wskaźnik poziomu zadowolenia z życia w miastach i na wsi na podstawie danych statystycznych - analizuje frekwencję wyborczą w Polsce na podstawie wykresu - przedstawia preferencje wyborcze Polaków na podstawie wykresu - wyjaśnia uwarunkowania współczesnych procesów urbanizacyjnych w Polsce - przedstawia przestrzenne zróżnicowanie procesów urbanizacyjnych w Polsce na podstawie danych statystycznych - opisuje czynniki warunkujące jakość życia w polskich miastach - charakteryzuje <i>genius loci</i> miasta - charakteryzuje wybrane typy genetyczne kształtów wsi w Polsce - omawia cechy strefy podmiejskiej - wskazuje negatywne skutki rozwoju strefy podmiejskiej	społeczno-ekonomicznych i historyczno-politycznych na rozmieszczenie ludności w Polsce na podstawie dostępnych źródeł informacji - omawia skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce - przedstawia główne motywy migracji Polaków na początku XXI w. - analizuje przyrost rzeczywisty ludności Polski i jego składowe na podstawie wykresu - wyjaśnia przyczyny zróżnicowania etnograficznego ludności Polski - porównuje wartości współczynnika aktywności zawodowej i stopy bezrobocia w Polsce z wartościami tych wskaźników w wybranych krajach UE - analizuje zmiany struktury zatrudnienia w Polsce na podstawie danych statystycznych - wyjaśnia na przykładach przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce - porównuje poziom życia ludności w Polsce z poziomem życia w innych krajach na podstawie dostępnych źródeł informacji - analizuje przestrzenne zróżnicowanie frekwencji wyborczej w Polsce na podstawie map - analizuje przestrzenne zróżnicowanie wyników wyborów parlamentarnych na podstawie map - opisuje na przykładach układy urbanistyczne miast powstałych w różnych okresach historycznych - przedstawia działania związane z rewitalizacją podupadłych dzielnic miast - przedstawia zróżnicowanie wiejskiej sieci osadniczej w Polsce na podstawie mapy - omawia przyczyny zmian w osadnictwie wiejskim w Polsce - przedstawia demograficzne i społeczne przemiany na obszarach wiejskich - omawia funkcjonalne i przestrzenne przemiany na obszarach wiejskich	którym mieszka, na podstawie danych PKW - porównuje frekwencję i wyniki ostatnich wyborów do Sejmu RP w regionie, w którym mieszka, z wynikami w całej Polsce - wyjaśnia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na przebieg urbanizacji w Polsce po II wojnie światowej - omawia przyczyny i konsekwencje gettoizacji przestrzeni miejskiej - wykazuje zależność między zmianami w osadnictwie wiejskim a przemianami społeczno-gospodarczymi zachodzącymi w Polsce
V. Gospodarka Polski				
Uczeń: - wymienia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa - wymienia pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju	Uczeń: - wymienia obszary w Polsce o najkorzystniejszych warunkach rozwoju rolnictwa - podaje cechy rolnictwa ekologicznego	Uczeń: - omawia rolę rolnictwa w polskiej gospodarce - przedstawia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa w Polsce na podstawie danych	Uczeń: omawia regionalne zróżnicowanie przyrodniczych warunków rozwoju rolnictwa na podstawie mapy	Uczeń: analizuje wpływ warunków przyrodniczych i czynników pozaprzyrodniczych na możliwości przemian w rolnictwie Polski

rolnictwa • wyjaśnia znaczenie terminu <i>rolnictwo ekologiczne</i> • podaje liczbę ekologicznych gospodarstw w Polsce • wymienia cechy żywności ekologicznej • wyjaśnia, na czym polegała transformacja gospodarcza po 1989 r. • wyjaśnia, na czym polegała restrukturyzacja przemysłu • wymienia najważniejsze działy przemysłu high-tech w Polsce • wymienia rodzaje transportu funkcjonujące w Polsce • wymienia główne porty lotnicze w Polsce • wymienia główne węzły i terminale transportowe w Polsce i wskazuje je na mapie • wymienia rodzaje działalności gospodarczej zaliczane do gospodarki morskiej • wskazuje na mapie główne porty handlowe i pasażerskie na polskim wybrzeżu • wskazuje na mapie główne porty rybackie na polskim wybrzeżu • przedstawia walory przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce • wymienia główne obszary turystyczne Polski	• opisuje zmiany liczby gospodarstw ekologicznych w Polsce • podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia zakładów przemysłowych w Polsce • określa miejsce Polski w światowej produkcji przemysłowej na podstawie danych statystycznych • wymienia czynniki decydujące o lokalizacji zakładów przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • opisuje zróżnicowanie gęstości dróg kołowych według województw oraz przebieg autostrad i dróg ekspresowych w Polsce • opisuje zróżnicowanie gęstości sieci kolejowej w Polsce • wymienia grupy ładunkowe, w których przeładunku specjalizują się poszczególne porty morskie • przedstawia walory kulturowe sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce	statystycznych • przedstawia pozaprzynodnicze czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce na podstawie danych statystycznych • przedstawia rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce po przystąpieniu naszego kraju do UE • omawia przestrzenne rozmieszczenie gospodarstw ekologicznych w Polsce • omawia strukturę ekologicznych użytków rolnych • opisuje cechy socjalistycznej gospodarki • podaje przyczyny przemian w przemyśle Polski po 1989 r. • przedstawia uwarunkowania rozwoju przemysłu high-tech w Polsce • charakteryzuje czynniki decydujące o lokalizacji przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • przedstawia rozmieszczenie ośrodków przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • omawia znaczenie działalności badawczo-rozwojowej w rozwoju przemysłu high-tech • podaje przyczyny zmian w polskim transporcie w ostatnich trzech dekadach • opisuje rozwój transportu samochodowego w Polsce • przedstawia lokalizację sieci tramwajowych oraz systemu metra w Polsce • omawia czynniki wpływające na rozwój transportu śródlądowego w Polsce • charakteryzuje transport lotniczy w Polsce • omawia transport przesyłowy w Polsce • przedstawia obroty ładunkowe w polskich portach morskich na podstawie danych statystycznych • ocenia walory przyrodnicze warunkujące rozwój turystyki w Polsce • przedstawia polskie obiekty znajdujące się na <i>Liście UNESCO</i>	• omawia regionalne zróżnicowanie pozaprzynodniczych czynników rozwoju rolnictwa na podstawie mapy • przedstawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju rolnictwa ekologicznego • wskazuje cele certyfikacji żywności produkowanej w ramach systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce • przedstawia rozwój i strukturę polskiego przemysłu do II wojny światowej • przedstawia charakter przemian w polskim przemyśle po 1989 r. • wyjaśnia skutki przemian w polskim przemyśle po 1989 r. • porównuje wydatki na działalność badawczo-rozwojową w Polsce z wydatkami na tę działalność w innych krajach UE • omawia działalność parku technologicznego na przykładzie Pomorskiego Parku Naukowo-Technologicznego Gdynia • omawia zmiany w polskim transporcie w XX i XXI w. • podaje przyczyny nierównomiernej gęstości sieci kolejowej na podstawie mapy • ocenia poziom rozwoju transportu kolejowego w Polsce • porównuje transport kolejowy i samochodowy w Polsce z transportem kolejowym i samochodowym w Unii Europejskiej • omawia transport przesyłowy w Polsce • omawia stan polskiej floty handlowej na podstawie danych statystycznych • przedstawia przemiany zachodzące w przemyśle stoczniowym w Polsce • ocenia walory kulturowe warunkujące rozwój turystyki w Polsce • analizuje stan infrastruktury turystycznej w Polsce • projektuje trasę wycieczki uwzględniając atrakcje turystyczne w wybranej miejscowości lub	• omawia znaczenie rolnictwa ekologicznego w dobie zmian klimatu • uzasadnia potrzebę kontrolowania gospodarstw produkujących żywność ekologiczną • przedstawia perspektywy rozwoju przemysłu w Polsce • ocenia wpływ przystąpienia Polski do UE na rozwój przemysłu w naszym kraju • określa znaczenie sieci transportu dla gospodarki kraju • prezentuje wartość obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe Polski na przykładzie wybranego regionu lub szlaku turystycznego
--	---	---	---	--

			w wybranym regionie	
VI. Stan środowiska i jego ochrona w Polsce				
Uczeń: - wymienia rodzaje zanieczyszczeń powietrza - wyjaśnia, na czym polega eutrofizacja wód - wyjaśnia znaczenie terminu <i>degradacja gleb</i> - wyjaśnia, dlaczego należy chronić środowisko przyrodnicze - wymienia formy ochrony przyrody w Polsce na podstawie mapy - wymienia parki narodowe w Polsce - wymienia przykłady gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną	Uczeń: - podaje przyczyny zanieczyszczenia powietrza w Polsce - podaje przyczyny zanieczyszczenia wód - wymienia przyczyny degradacji gleb - wymienia parki narodowe w Polsce - wymienia elementy środowiska podlegające ochronie w poszczególnych parkach narodowych w Polsce - wymienia rodzaje obszarów chronionych w Polsce - wymienia indywidualne formy ochrony przyrody w Polsce	Uczeń: - omawia stan środowiska przyrodniczego w Polsce i jego zmiany w XX i XXI w. - wskazuje różnice w składzie ścieków przemysłowych i ścieków komunalnych - wymienia rodzaje odpadów stanowiących zagrożenie dla środowiska - omawia wybrane zanieczyszczenia powietrza w Polsce według źródeł ich emisji - opisuje działania podejmowane na rzecz rekultywacji gleb w Polsce - prezentuje przykłady działań na rzecz ochrony przyrody podejmowanych w Polsce - przedstawia przestrzenne rozmieszczenie form ochrony przyrody w Polsce - opisuje walory środowiskowe poszczególnych parków narodowych w Polsce	Uczeń: - omawia zmiany stanu środowiska w Polsce w XX i XXI w. - podaje przyczyny zmniejszania się emisji zanieczyszczeń powietrza w Polsce - analizuje wielkość produkcji odpadów przemysłowych i komunalnych w Polsce - prezentuje zadania instytucji powołanych do oceny stanu środowiska - wyjaśnia, na czym polegają restytucja gatunków i reintrodukcja - przedstawia międzynarodowe formy ochrony przyrody	Uczeń: - zdobywa informacje dotyczące szkód w środowisku i zanieczyszczeń powierzchni ziemi w regionie, w którym mieszka - dokonuje analizy stanu środowiska w Polsce i w regionie, w którym mieszka, oraz przedstawia wnioski z tej analizy na podstawie danych statystycznych i aplikacji GIS - uzasadnia potrzebę ochrony środowiska przyrodniczego Polski - znajduje w internecie informacje dotyczące form ochrony przyrody w Polsce
VII. Badania i obserwacje terenowe				
Uczeń: - wybiera zakład usługowy lub przedsiębiorstwo, które będzie przedmiotem badań - wybiera rodzaj usług, które będą oceniane pod kątem dostępności i jakości oraz obszar badań - wyszukuje strony i portale internetowe, które mogą być pomocne przy analizie zmian w układzie przestrzennym i wyglądzie zabudowy - określa cele rewitalizacji - wyjaśnia, na czym polega analiza SWOT	Uczeń: - zbiera informacje o przedsiębiorstwie lub zakładzie usługowym - przygotowuje ankietę do analizy dostępności usług - dokonuje obserwacji wybranego terenu i rozpoznaje elementy krajobrazu, sporządza dokumentację fotograficzną oraz notatki - zbiera informacje niezbędne do analizy zmian w układzie przestrzennym i wyglądzie zabudowy z różnych źródeł dostępnych w internecie - zbiera informacje na temat pomyślnie przeprowadzonej rewitalizacji obszarów zdegradowanych, np. zurbanizowanych lub poprzemysłowych - dokonuje wyboru obszaru badań oraz określa zakres analizy SWOT	Uczeń: - analizuje wpływ przedsiębiorstwa przemysłowego lub usługowego na środowisko przyrodnicze najbliższego otoczenia - zbiera informacje o dostępności usług – wykorzystuje źródła internetowe, dane statystyczne, mapy oraz dane uzyskane podczas obserwacji w terenie - sporządza plan zagospodarowania przestrzennego wybranego terenu - dostrzega zmiany układu przestrzennego i zabudowy wybranego obszaru na podstawie zdjęć z różnych okresów i planów archiwalnych - dokonuje wyboru obszaru wymagającego rewitalizacji - zbiera informacje do analizy SWOT	Uczeń: - analizuje wpływ przedsiębiorstwa przemysłowego lub usługowego na rynek pracy i rozwój gospodarczy najbliższego otoczenia - analizuje dostępność i jakość wybranych usług (np. edukacyjnych, zdrowotnych, rekreacyjnych, handlowych) w najbliższej okolicy - wyróżnia główne funkcje wybranego terenu - dokonuje analizy zmian układu przestrzennego i zabudowy wybranego obszaru na podstawie zdjęć z różnych okresów i planów archiwalnych - identyfikuje problemy występujące na obszarze wymagającym rewitalizacji - przedstawia wyniki analizy SWOT dla wybranej miejscowości lub dzielnicy dużego miasta	Uczeń: - ocenia wpływ przedsiębiorstwa przemysłowego lub usługowego na środowisko przyrodnicze, rynek pracy, jakość życia ludności i rozwój gospodarczy najbliższego otoczenia - ocenia dostępność i jakość wybranych usług (np. edukacyjnych, zdrowotnych, rekreacyjnych, handlowych) w najbliższej okolicy - dokonuje oceny zagospodarowania wybranego terenu - wyjaśnia zmiany układu przestrzennego i wyglądu zabudowy wybranego terenu - przedstawia propozycje działań rewitalizacyjnych na wybranym obszarze